

ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ ADAPTACIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE YPATUMAI (KAUNO MIESTO ATVEJIS)

Raimonda Stoncelytė, Erika Masiliauskienė

UAB Karalienės Mortos mokykla, Šiaulių universiteto Edukologijos institutas

E. p.: raimonda@oli.lt, erika.masiliauskiene@su.lt

Įvadas

Adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra vienas svarbiausių gyvenimo etapų tiek vaikui, tiek jo tėvams (globėjams, rūpintojams) (toliau – tėvai). Kuo mažesnis vaikas, tuo jam sunkiau atsiskirti nuo savo šeimos narių ilgesniam laikui. Pradėjęs lankyti darželį vaikas susiduria su pokyčiais, iššūkiais ir jaučia didelę įtampą (Blandė ir Gudalienė, 2016). Taigi, adaptacija ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sudėtingas procesas, kuriame itin svarbi tėvų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos personalo bendrystė. Tiek tėvai, tiek ugdymo įstaiga turi suprasti, kad juos vienija tas pats tikslas – sėkmingas tolesnis vaiko ugdymas(is).

Lankydamas darželį vaikas turi unikalią galimybę bendrauti ir mokytis iš bendraamžių, kurie į grupę ateina iš skirtingų šeimų, „atsineša“ įvairius elgesio ir bendravimo modelius, įvairią kitą patirtį. Taip pat ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vaikai išgyvena naujas bendravimo, bendradarbiavimo su kitais suaugusiaisiais patirtis. Būtent dėl šių priežasčių ugdymo įstaigos lankymas – gebėjimas atsiskirti nuo tėvų, prisitaikymas prie naujų taisyklių ir pasikeitusi aplinka, bendra veikla su kitais vaikais – yra unikali ir labai svarbi patirtis (Blandė ir Gudalienė, 2016).

Vaikų adaptacijos problematiką tyrinėjo įvairūs šalies ir užsienio mokslininkai (Andriekienė, Ruzgienė, 2001; Boller, 2012; Burvytė, Ralys, 2012; Gersamia, Imedadze, 2015; Kornilavičienė, Bagdonas, 2016; Bang, 2018; ir kt.). Ikimokyklinio ugdymo rekomendacijose (2015, p. 5) atkreipiamas dėmesys į tai, kad „[b]et kuriuo atveju ikimokyklinio ugdymo auklėtojas turėtų gerai pažinti tėvų galimybes, suprasti pedagoginę terminologiją ir kalbėti tėvams suprantama kalba, o jei reikia, ir padėti susigaudyti bei suprasti savo vaiko ugdymo poreikius.“ Neatsitiktinai Y. S. Bang (2018) teigia, kad tėvai, kurie nėra susipažinę su įstaigos veikla, yra daug labiau linkę patirti stresą ir panašius jausmus. I. Kornilavičienė ir A. Bagdonas (2016), tirdami tėvų požiūrį į vaikų adaptaciją priešmokyklinio ugdymo grupėse, pažymi, kad vaikai sėkmingai adaptuojasi tada, kai jaučia vi-

sapusišką tėvų ir pedagogų palaikymą, bendradarbiavimą. I. Gersamia, N. Imedadze (2015) atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, jog vaikų adaptacijos sunkumai vaikams pasireiškia labai aukšto lygio nerimu, kuris labiausiai išryškėja pirmąjį adaptacijos mėnesį. Šiame kontekste formuluojamas tyrimo **probleminis klausimas** – kokie ankstyvojo amžiaus vaikų (iki 3 metų) adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai?

Tyrimo objektas – ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacija ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo tikslas – nustatyti ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumus.

Tyrimo metodai. *Teoriniai* – mokslinės literatūros analizė, kuria siekiama atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos ypatumus bei išryškinti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo svarbą vaikui adaptuojantis. *Empiriniai* – kiekybinis ir kokybinis tyrimai. Kiekybiniam tyrimui atlikti pasirinktas anketinės apklausos metodas. Kokybinis tyrimas atliktas taikant interviu raštu metodą. Kiekybinio tyrimo duomenys apdoroti naudojant *Microsoft Excel 2019* programą. Kokybinio tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant turinio (*content*) analizės metodą.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Suplanuotam tyrimui atlikti pasirinkta *kiekybinio ir kokybinio tyrimo derinimo strategija*. Sprendžiant tyrimo problemą ir norint įvairiapusiškai atskleisti vaikų adaptaciją ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, pasirinkta apklausti ikimokyklinio ugdymo pedagogus ir tėvus. Ugdymo tyrėjai kiekybinę analizę traktuoja kaip instrumentą, kuriuo galima patvirtinti (arba paneigti) tas intuityvias idėjas, kurių taip gausu įvairiuose ugdymą nagrinėjančiuose leidiniuose (Bitinas, 2006). Pedagogams buvo pateikta elektroninė anketa. Anketų pranašumas – surinktos informacijos masiškumas, itin svarbus ugdymo veiksniams apibūdinti. Tai patikima viešosios nuomonės tyrimo priemonė, todėl jos taikomos su šia nuomone susijusioms ugdymo problemoms tirti (Bitinas, 2006). Tai patvir-

tina ir J. W. Creswell (2009), kuris rašo, kad apklausa suteikia didelį kiekį tendencijų, požiūrių ir nuomonių, vbraujančių tam tikroje populiacijoje.

Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas interviu raštu metodas. Lankstumas reiškia, kad kokybinis tyrimas yra nestruktūruotas, neturintis standartinės tyrimo struktūros, tinkančios bet kuriai tiriamai aplinkai. Struktūruotas jis gali būti vėliau, tačiau turi būti atliekamas sistemingai ir tiksliai (Kardelis, 2016). L. Rupšienė (2007) pabrėžia, kad kokybinio tyrimo metu pats tyrėjas tampa tyrimo instrumentu. I. Gaižauskaitė ir N. Valavičienė (2016) teigia, kad kokybinio interviu pagrindas yra atviri klausimai, į juos tikimasi gauti kiek galima platesnius, išsamesnius, atviresnius atsakymus, suformuluotus ir pateiktus paties tyrimo dalyvio, atspindinčius jo perspektyvą. Tėvams buvo pateikti 3 atviro tipo klausimai: „Su kokiais adaptacijos iššūkiais Jums teko susidurti, kai vaikas pradėjo lankyti ankstyvojo amžiaus grupę?“, „Kokiais būdais siekėte įveikti adaptacijos metu iškylančius sunkumus?“, „Kaip vyko bendradarbiavimas su grupės pedagogu?“.

Atliekant kiekybinį ir kokybinį tyrimus laikytasi esminių tyrimo etikos principų: dalyvavimo tyrime savanoriškumo ir teisingumo principų. Tyrimo dalyviai supažindinti su tyrimo tikslu, duomenų analizės ir duomenų pateikimo būdais, pateikta informacija dėl konfidencialumo užtikrinimo.

Ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinės prieigos

Pirmuosius dvejus gyvenimo metus vyksta intensyvi vaiko fizinė, pažinimo raida. „<...> įvyksta didžiuliai vaiko sugebėjimų pokyčiai, jis kasdien išmoksta kažką naujo“ (Žukauskienė, 2012, p. 179). Pirmaisiais ir antraisiais gyvenimo metais sparčiai vystosi smegenys ir nervų sistema (Boyd ir Bee, 2011). A. Blandės ir E. Gudelienės (2017) teigimu, norint, kad smegenys toliau galėtų sėkmingai vystytis, kūdikiui reikalinga teigiama emocinė, fizinė ir protinė pirmųjų metų patirtis. R. Žukauskienė (2012), remdamasi L. Vygotskiu, pabrėžia, kad vaiko pažinimo raidai ypač svarbi yra jo socialinė aplinka. Vaikas pradeda mokytis iš aplinkinių žmonių, savo socialinio pasaulio, kuris yra visų jo sąvokų, minčių, teiginių, mokėjimų ir nuostatų šaltinis.

Anot A. Juodraičio (1999), psichologijos mokslas adaptacijos sąvoką perėmė iš biologijos. Biologine prasme adaptacija buvo vadinami tie organizmo struktūros ir elgesio pakitimai, kurie įgalindavo jį išgyventi. Tad galime teigti, kad adaptacija neišvengiama atsидūrus mus veikiančioje naujoje ir nepažįstamoje aplinkoje. Vaikas pirmą kartą patekęs į ikimokyklinio ugdymo įstaigą taip pat bandys prisitaikyti

prie naujos aplinkos. J. Bortkevičienė (2017) išskiria šiuos adaptacijos etapus: ne pramoga, o kasdienybė, protestas, mokymasis pritaipyti, susitaikymas, adaptacijos pabaiga.

Pedagogams sprendžiant adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje problemą svarbu atminti, kad kiekvienas vaikas turi būti vertinamas individualiai (Lazdauskas, 2012). Ikimokyklinio ugdymo pedagogas nėra vienintelis asmuo, atsakingas už vaiko raidą, jo asmenybės formavimąsi ir elgesį. Tačiau geras ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojas yra svarbus asmuo vaiko gyvenime (Hille, Evanschitzky, Bauer, 2015). Svarbus ankstyvosios vaikystės pedagogo darbo komponentas – supratimas, kaip efektyviai dirbti su suaugusiais. Šiuo atveju svarbiausi suaugusieji – vaiko tėvai, kurie yra įtraukti į vaikų, pasirengusių gauti pagalbą, gyvenimą (Rush, Shelden, 2015). Taigi, vaikui pradėjus lankyti darželį, prasideda naujas jo auklėjimo, socializacijos ir ugdymo(si) etapas, kuriame tėvų vaidmuo nėra niekada nesumažėja. Kai tarp tėvų ir pedagogų vyksta tinkamas dialogas, kai jie vieni kitais pasitiki ir noriai dalijasi pastebėjimais, atradimais bei išreiškia susirūpinimą, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ramu ir gera augti (Blandė, Gudelienė, 2016).

Pradėjęs lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, vaikas išgyvena išsiskyrimus su tėvais. Vaikas tam tikrą išsiskyrimą patirs kiekvieną kartą išeidamas į ugdymo įstaigą (Lazdauskas, 2012). Atsiskirti nuo tėvų vaikas turėtų būti pradėdamas ruošti ne vėliau kaip prieš pusmetį iki ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo. Per šį laikotarpį vaikas mokosi įvairių įgūdžių. Ankstyvas rengimas lankyti ugdymo įstaigą gerokai sušvelnina psichologines problemas ir vaikui, ir šeimai (Vingras, Grikinienė, Jusienė ir Žilinskaitė, 2018).

Taigi, pirmaisiais vaiko gyvenimo metais padedami pagrindai tolesniam vaiko gyvenimui. Šiuo laikotarpiu susiformavęs elgesys, vertybės, savimonė, savikontrolė nulemia vaiko sėkmę ateityje. Dėl šių priežasčių itin svarbu vaikui skirti atitinkamą dėmesį tiek šeimoje, tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, leisti jam jaustis saugiam ir mylimam. Vaiko adaptacija labai individualus procesas, kuris gali stipriai paveikti vaiko pasaulį. Vaikui ypač reikalinga suaugusiųjų pagalba, jie turi stebėti vaiko elgesio pokyčius, įsiklausyti į vaiko išsakomas mintis bei rūpesčius. Svarbu suprasti, kad visi vaikai skirtingi ir jiems reikalinga individuali pagalba. Vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje procese pedagogai atlieka itin svarbų vaidmenį. Jų tikslas – kiek galima labiau palengvinti vaiko patiriamus adaptacijos sunkumus, tačiau tai sėkmingai galima padaryti tik bendradarbiaujant su tėvais.

Empirinio tyrimo rezultatai

Pedagogų anketinės apklausos rezultatai ir analizė. Anketinėje apklausoje dalyvavo 43 Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo pedagogai, turintys pedagoginio darbo patirties ankstyvojo ugdymo grupėse (kai ugdytinių amžius iki 3 metų). Apdorojimui atrinktos 38 anketos.

Analizuojant ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumus, svarbu išsiaiškinti, kiek vidutiniškai *vaikų patiria stipresnius adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sunkumus*. Daugiau nei pusė respondentų (57,9 proc.) nurodė, jog dažniausiai sunkią adaptaciją patiriančių vaikų skaičius grupėje svyruoja nuo 1 iki 2. Šiek tiek daugiau nei trečdalis (31,6 proc.) tyrimo dalyvių teigė, kad jų grupėje sunkią adaptaciją patiria 3–4 vaikai. Likusi dalis (10,5 proc.) respondentų pažymėjo, jog sunkų adaptacijos laikotarpį išgyvena 5 ir daugiau vaikų.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo svarba siekiant sėkmingos vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Daugiau nei trečdalis (39,5 proc.) tyrimo dalyvių pabrėžė, kad bendravimas ir bendradarbiavimas tarp tėvų ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos nulemia ne tik sėkmingą vaikų ugdymą(si), bet ir lengvesnę adaptacijos procesą. Šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis (26,3 proc.) respondentų pažymi, kad glaudus ryšys su šeima padeda pedagogui geriau pažinti ugdytinį. Po 13,2 proc. respondentų mano, jog bendradarbiavimo tarp tėvų ir pedagogų glaudumas tiesiogiai susijęs su pedagoginio poveikio vaikui efektyvumu. Tik 2,6 proc. pedagogų mano, kad bendradarbiavimas lemia glaudesnius tėvų ir vaikų santykius. Likusi dalis (5,2 proc.) tyrimo dalyvių akcentavo, jog, siekiant sėkmingos vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vienodai svarbūs visi įvardyti faktoriai: ugdytojų tarpusavio susikalbėjimas, pažinimas, glaudesnis vaiko ir tėvų santykis,

pedagogo veiklos efektyvumas. Tokie tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad didesnė dalis pedagogų supranta, jog tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas reikšmingas tolesniam sėkmingam vaiko ugdymui(si) ir adaptacijai ugdymo institucijoje.

Šiame kontekste pabrėžtina tai, kad tyrimo dalyviai nurodo, jog, domėdamiesi vaiku, tėvai labai dažnai (60,5 proc.) orientuojasi į jo žinias. Daugiau nei pusė respondentų pažymi, kad tėvams svarbi informacija, susijusi su vaiko poreikiais (57,9 proc.) bei saugumu (52,6 proc.). Pedagogų nuomone (50 proc.), tėvams taip pat gana svarbus klausimas – vaiko sveikata mityba ugdymo institucijoje. Likusi dalis (7,8 proc.) respondentų atkreipia dėmesį, jog tėvams itin rūpi vaikų poilsio (miego) kokybė.

Informavimo apie vaiko adaptaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigoje būdai. Dauguma (94,7 proc.) tyrimo dalyvių pažymi, kad dažniausiai informaciją tėvams apie vaiko adaptaciją pateikia pokalbių atvedant ir pasiimant vaiką metu. Daugiau nei du trečdaliai (68,4 proc.) pedagogų teigia, kad tokio pobūdžio informaciją perduoda tėvų susirinkimuose arba kituose informaciniuose susitikimuose (57,9 proc.). Tarp pedagogų taip pat dažnai (52,6 proc.) praktikuojamas informavimo apie vaikų adaptaciją būdas – informaciniai pranešimai ar kita aktuali informacija, viešinama skelbimų stenduose. Tyrimas atskleidė ir tai, kad pedagogai (5,2 proc.) tam tikrais atvejais renkasi tokius tėvų informavimo būdus, kaip: informacinių filmukų apie adaptaciją siuntimas tėvams; susitikimai su tėvais pusė metų prieš pradėdant lankyti ugdymo įstaigą; lankstinukų apie vaikų adaptaciją platinimas; sunkios adaptacijos atveju rekomendacijos tėvams ieškoti psichologinės pagalbos (kreiptis į psichologą).

Aprašydami tėvų supažindinimo su vaiko adaptacija svarbą, tyrimo dalyviai labiausiai akcentavo „*tėvų supratimo plėtojimą*“ ir „*tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą*“ (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje metu tikslai (N=38)*

Kategorijos	Teiginių skaičius	Kategoriją iliustruojantys teiginiai*
Tėvų supratimo plėtojimas	19	„Tėvams lengviau suprasti pasikeitusį vaiko elgesį.“; „Tėvai ramiau reaguoja palikdami vaikus grupėje.“; „Tėvai mažiau patirtų streso.“
Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo palaikymas	18	„Vaiko ugdymas vyksta 24/7, o ypač vykstant adaptacijai.“; „Tai svarbus naujas vaiko žingsnis į socializacijos pasaulį. Tėvams įdomu, kokie bus iššūkiai, sunkumai ir kaip reikės išgyventi.“; „Kad tėvai atliktų „namų darbus“ ir vaikui būtų lengviau adaptuotis.“

* Kalba ir stilius netaisyta. Pateikiami labiausiai kategoriją atspindintys teiginiai.

1 lentelės turinys atskleidžia, kad pedagogams bendradarbiaujant su tėvais ypač svarbūs nuolatiniai tarpusavio pokalbiai, objektyvios informacijos apie

vaiko adaptacijos procesą pateikimas. Tai užtikrina, jog tėvai adekvačiau esamai situacijai reaguos į kylančius vaikų adaptacijos sunkumus, geriau supras,

kokios ir kodėl reikia pagalbos vaikui. Taip pat tyrimo dalyviai akcentavo, kad, siekiant sėkmingos vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, ne mažiau reikšminga ir bendra, tęstinė tėvų ir pedagogų veikla. Tai reiškia, jog tėvai ir pedagogai veikia kaip subalansuota komanda, kai tarpusavyje tariamasi, diskutuojama, o sėkmingą adaptaciją užtikrinantys sprendimai yra įgyvendinami tiek tėvų (namų aplinkoje), tiek pedagogų (ikimokyklinio ugdymo įstaigos aplinkoje, grupėje). Nepaisant siekio plėtoti tėvų supratimą, pedagogų bei tėvų tarpusavio bendradarbia-

vimą, tyrimo dalyviams (pedagogams) labai svarbu, jog „tėvai būtų ramūs“.

Tėvų interviu raštu rezultatai ir jų analizė. Kokybiniame tyrime dalyvavo 14 tėvų. Į tyrimą įtraukti tėvai, kurių vaikai lanko ankstyvojo ugdymo (iki 3 metų) grupes Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Atliktas tyrimas atskleidė, kad labiausiai tėvai stebi vaiko negatyvias emocijas, kurios yra susijusios su ugdymo institucijos lankymo pradžia (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. *Vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje metu tėvams kylantys iššūkiai (N=14)*

Kategorija	Teiginių skaičius	Kategoriją iliustruojantys teiginiai*
Emocinės vaiko problemos	10	„Pasiėmus iš darželio, vaikas būdavo piktesnis, irzlesnis, labiau prilipęs prie mamos nei iki tol.“; „Pasilikdamas darželyje ne tik verkė, bet neįmanoma buvo nuo mamos atplėšti, tiesiog cypdavo. Bet tai irgi truko apie dvi savaites.“
Fiziologinės vaiko problemos	4	„Buvo sunegalavęs. Tai gryniausią psichosomatiką, susikaupusios emocijos pasireiškė virškinimo problemomis.“; „Antrais lopšelio-darželio lankymo metais (vaikui buvo 2 m. ir 8 mėn.) rugsėjo mėnesį teko naujai išgyventi adaptaciją – vaikas, kuris jau nebesišlapindavo į lovą, vėl pradėjo tai daryti.“

* Kalba ir stilius netaisyta. Pateikiami labiausiai kategoriją atspindintys teiginiai.

Tėvai akcentuoja, kad, vaikams pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jų prierašumo artimesiems (pirmiausia tėvams) jausmas tapo dar stipresnis nei anksčiau. Iššūkiu tėvams tampa ne tik atsiskyrimo nuo vaiko momentas ikimokyklinio ugdymo grupėje, bet ir pasikeitusių (labiau negatyvių) emocijų raiška ir namų aplinkoje (pavyzdžiui, vaiko irzlumas, jautrumas, didesnio dėmesio poreikis ir

kt.). Informantai atkreipė dėmesį ir į tai, jog pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą pastebimos ir fiziologinės vaiko problemos, pavyzdžiui, virškinimo sutrikimai.

Patirdami ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos sunkumus tėvai kartu ieško ir įvairių sprendimo būdų. Tėvai paprastai linkę minėtus sunkumus spręsti savarankiškai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. *Vaiko adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje metu tėvams kylančių problemų sprendimo būdai (N=14)*

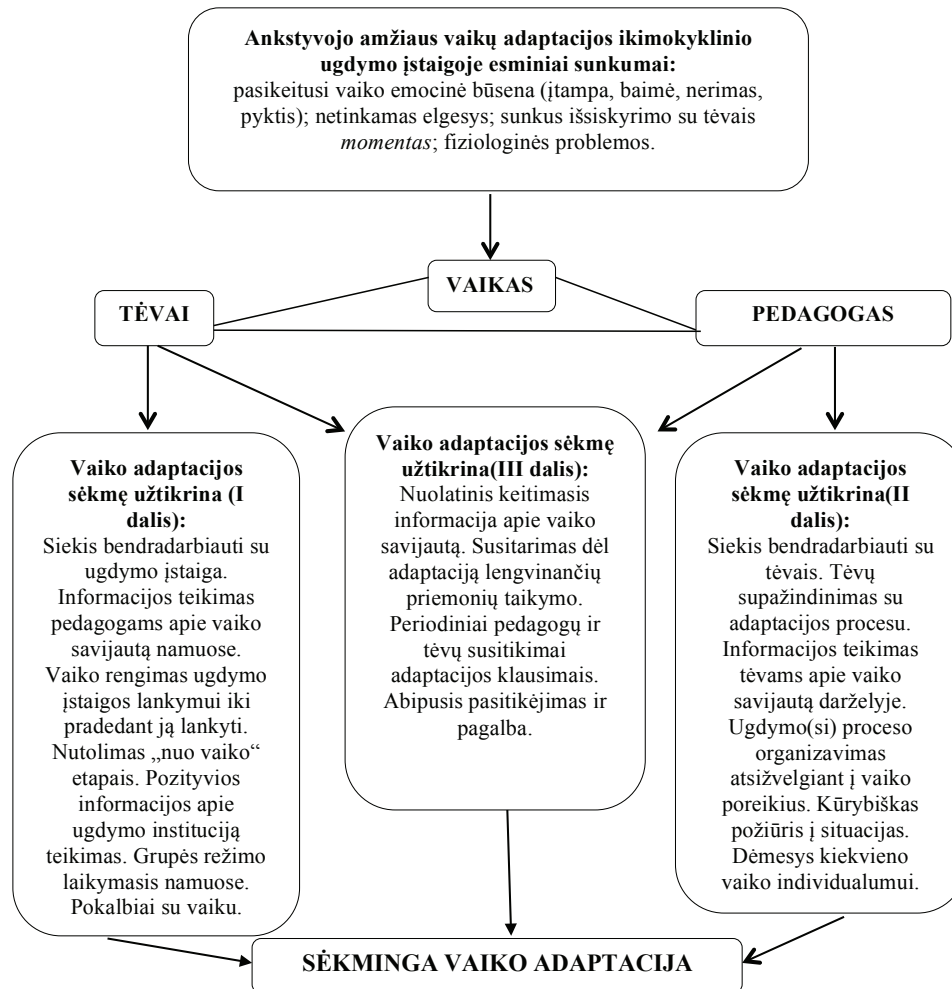
Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Kategoriją iliustruojantys teiginiai*
Savarankiškas problemų sprendimas	Pokalbiai su vaiku	4	„Ir prieš pradėdamas lopšelių-darželių, ir vaikui pradėjus lankyti įstaigą, bandžiau pozityviai kalbėti apie laukiančias/ atėjusias permainas.“
	Vaiko etapis adaptavimas įstaigoje	2	„Pirmąją savaitę atvedusi vaiką pasilikdavau kartu. Pirmas porą dienų nepalikau vieno. Trečią dieną palikau valandai vieną, po to vis ilgiau. Pietų miego palikau tik po beveik dviejų savaičių.“
	Homeopatija	2	„Miego metu ir einant į darželį naudojame nervų sistemą atpalaiduojančius, emocijas balansuojančius eterinių aliejų mišinius (gariname, lašiname po lašuką ant rūbelių).“
	Savišvieta	1	„Adaptacijos laikotarpiui ruošiausi iš anksto: skaičiau įvairius straipsnius apie laukiančias permainas, kad žinočiau, ko galima tikėtis.“
Problemų sprendimas kreipiantis pagalbos į kitus asmenis	Pokalbiai su grupės pedagogu	3	„Kiekvieną dieną primindavau auklėtojai, ko vaikas nemėgsta, kas jam nepatinka.“; „Dėl pietų miego buvo kalbėta su auklėtojais (pagrindinis klausimas buvo, ar tikrai vaikas privalo gulėti lovoje, jei verkia, ar negalėtų žaisti kitoje patalpoje).“
	Pokalbiai su kitais specialistais	2	„Konsultavausi su šeimos gydytoju.“; „Klausiausi personalo, t. y. vadovo, patarimų.“

* Kalba ir stilius netaisyta. Pateikiami labiausiai kategoriją/subkategoriją atspindintys teiginiai.

Stipriausiai savarankiškai tėvų veiksmai yra susiję su siekiu kuo daugiau kalbėtis su vaikais. Tokių pokalbių turinys apima teigiamų / pozityvių veiklos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje aspektų akcentavimą. Tėvų nuomone, svarbus sprendimas yra ir laipsniškas vaiko apdovanojimas ikimokyklinio ugdymo grupėje, kai dalis laiko ugdymo institucijoje leidžiama kartu su vaiku. Pamažu ilginamas savarankiškas (be tėvų) vaiko buvimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos grupėje. Taip nuosekliai bendradarbiaujant su pedagogu vaikams padedama lengviau išgyventi adaptacijos ugdymo institucijoje procesą. Silpniau tėvai akcentuoja

problemų sprendimą kreipiantis pagalbos į kitus asmenis. Paprastai pagalbos kreipiamasi į grupės pedagogą. Atskirais atvejais siekiama tartis su medicinos darbuotojais ar kitu ugdymo institucijos personalu.

Remiantis atlikto empirinio tyrimo rezultatais sudaryta schema, atspindinti ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumus. Schemos turinys atskleidžia, jog ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos sėkmingumas tiesiogiai susijęs su tėvų ir pedagogų bendradarbiavimu (žr. paveikslą).

Pav. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, kaip ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sėkmingumą lemiantis veiksnys

Išvados

Siekiant sėkmingos ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, itin reikšmingas tėvų ir ugdymo institucijos (pirmiausia pedagogų) bendradarbiavimas. Vaikų adaptacijos klausimais pedagogams priimtinausia bendravimo su tėvais forma – tiesioginis bendravimas. Silpniau akcentuojamas tėvų susirinkimų ir kitų informacinių susitikimų reikšmingumas. Tėvams vienodai reikš-

minga informacija susijusi su vaiko žiniomis bei jų poreikiais. Supažindinant tėvus su vaiko adaptacija siekiama esminio tikslo – plėtoti tėvų supratimą apie vaiko išgyvenamas būsenas.

Ankstyvojo amžiaus vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje metu dažniausiai patiriami sunkumai susiję su sustiprėjusia vaiko negatyvių emocijų raiška. Tėvams priimtinausias tokių problemų sprendimo būdas – pokalbiai su vaiku. Šeimos nariai paprastai linkę priimti savarankiškus sprendimus

(nesitariant su grupės pedagogu), kaip padėti vaikui lengviau išgyventi adaptacijos laikotarpį. Tai liudija, kad tėvai stokoja iniciatyvos kreiptis pagalbos į pedagogą, ieškoti bendrų sprendimų bendradarbiaujant su ugdymo institucija.

Esminiai ankstyvojo amžiaus vaikų sėkmingos adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai yra šie: nuolatinis keitimasis informacija (tėvai–pedagogai) apie vaiko savijautą; susitarimai dėl adaptaciją lengvinančių priemonių taikymo namuose ir ugdymo institucijoje, taip užtikrinant ugdymų veiksmų tęstinumą (grupės aplinka–namų aplinka); periodiniai pedagogų ir tėvų susitikimai adaptacijos klausimams aptarti; abipusis (tėvai–pedagogai) pasitikėjimas ir pagalba.

Literatūra

1. Andriekienė R. M., Ruzgienė A. (2001). *Ankstyvosios vaikystės pedagogika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
2. Bang Y. S. (2018). Parents' perspective son how their behaviors impedeparent–teacher collaboration. *Social behavior and personality*. No. 11. P. 1787–1800.
3. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
4. Blandė A., Gudalienė E. (2016). *Vaikas pokyčių kelyje*. Kaunas: Šviesa.
5. Blandė A., Gudalienė E. (2017). *Ypatingas vaikas: vienas ar kiekvienas?* Kaunas: Šviesa.
6. Boller A. (2012). *Mano vaikas pradeda lankyti darželį*. Vilnius: Gimtasis žodis.
7. Bortkevičienė J. (2017). *Atsakinga tėvystė. Kelias į darnius tėvų ir vaikų santykius*. Kaunas: Obuolys.
8. Boyd D., Bee H. (2011). *Augantis vaikas*. Vilnius: Vaistų žinios.
9. Burvytė S., Ralys K. (2012). Vaikystės amžiaus tarpsnio iššūkiai ugdytojams. *Socialinis ugdymas*. Nr. 19. P. 88–100.
10. Creswell J. (2009). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: SAGE.
11. Hille K., Evanschitzky P., Bauer A. (2015). *3–6 metų vaiko raida: psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams*. Vilnius: Tyto alba.
12. Gaižauskaitė I., Valavičienė N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: VĮ Registrų centras.
13. Gersamia I., Imedadze N. (2015). Difficulties in social adaptation of a child to kindergarten: research of factors. *Forum Pedagogiczne*. No. 2. P. 253–263.
14. *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos* (2015). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
15. Juodraitis A. (1999). *Asmenybės psichologinės adaptacijos prielaidos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
16. Kardelis K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
17. Kornilavičienė I., Bagdonas A. (2016). Tėvų požiūris į vaikų adaptaciją priešmokyklinio ugdymo grupėje. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų rengimo problematika: konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas. P. 115–124.
18. Lazdauskas T. (2012). *Išsiskyrimo su tėvais psichologinis poveikis vaikui: metodinė priemonė*. Vilnius: Edukologija.
19. Rupšienė L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija: metodinė knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
20. Rush D. D., Shelden M. L. (2015). *The early childhood coaching handbook*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
21. Vingras A., Grikinienė J., Jusienė R., Žilinskaitė V. (2018). *Vaikas auga: vadovas tėvams*. Vilnius: Alma littera.
22. Žukauskienė R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: Margi raštai.

Summary

**ADAPTATION PECULIARITIES OF EARLY AGE CHILDREN TO A PRESCHOOL
EDUCATION INSTITUTION (A CASE STUDY OF KAUNAS CITY)**

Raimonda Stoncelytė, Erika Masiliauskienė

Adaptation of a child to a preschool education institution is a difficult and troublesome process especially after his experience with parental care. Mother care is advisable for early age children but, due circumstances, parents often decide to enroll a child in a preschool education institution. Parents should prepare for that in advance and later collaborate with teachers. It is no a secret that it is difficult to find time for quality and successful partnership. Nevertheless, both, parents and the education institution, need to understand that they have a common goal - continuous and successful child education.

The research results revealed the essential peculiarities of successful adaptation of early age children to a preschool education institution: regular parent-teacher exchange of information about the child's well-being, adaptation actions to be used at home and in the education institution seeking to ensure the continuity of educational activities in institutional settings and at home, periodic teacher-parent meetings to discuss adaptation issues, trust between parents and teachers and mutual support.

Keywords: *early childhood, preschool education institution, adaptation to preschool education institutions.*

Santrauka

**ANKSTYVOJO AMŽIAUS VAIKŲ ADAPTACIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO
ĮSTAIGOJE YPATUMAI (KAUNO MIESTO ATVEJIS)**

Raimonda Stoncelytė, Erika Masiliauskienė

Adaptacija ikimokyklinio ugdymo įstaigoje sudėtingas ir neramus procesas. Vaikas įpratęs laiką leisti su tėvais, būti jų prižiūrimas, todėl šis išsiskyrimas jam labai skausmingas. Ankstyvajame amžiuje vaikui rekomenduojama būti su mama, tačiau dažnai dėl susiklosčiusių aplinkybių nusprendžiama vaiką leisti į ikimokyklinę ugdymo įstaigą. Tėvai šiam procesui ruošiasi iš anksto, o pradėję leisti vaiką į ugdymo įstaigą privalo dirbti kartu su pedagogais. Niekam ne paslaptis, kad rasti laiko kokybiškam ir sėkmingam bendradarbiavimui darosi vis sunkiau. Nepaisant to, tiek tėvai, tiek ugdymo įstaiga turi suprasti, kad juos vienija tas pats tikslas – sėkmingas tolesnis vaiko ugdymas(is). Tyrimo probleminis klausimas – kokie ankstyvojo amžiaus vaikų (iki 3 metų) adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai?

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad esminiai ankstyvojo amžiaus vaikų sėkmingos adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ypatumai yra šie: nuolatinis keitimasis informacija (tėvai–pedagogai) apie vaiko savijautą; susitarimai dėl adaptaciją lengvinančių priemonių taikymo namuose ir ugdymo institucijoje, taip užtikrinant ugdomųjų veiksmų tęstinumą (grupės aplinka–namų aplinka); periodiniai pedagogų ir tėvų susitikimai adaptacijos klausimams aptarti; abipusis (tėvai–pedagogai) pasitikėjimas ir pagalba.

Prasminiai žodžiai: *ankstyvasis vaikų amžiaus, ikimokyklinio ugdymo įstaiga, adaptacija ugdymo institucijoje.*

Įteikta 2019-11-05

Priimta 2019-11-12